

Р.О. Крушельницький
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра архітектурного проектування

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАКОРДОННОЇ МІСТОБУДІВЕЛЬНОЇ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ДЛЯ ВІДКРИТИХ СПОРТИВНИХ СПОРУД

© Крушельницький Р.О., 2013

**Проаналізовано містобудівельні нормативні бази України, Англії та США, пов’язані з проектуванням спортивних споруд, і проведено їх порівняльну характеристику.
Ключові слова: місто, спортивні спорудами, фізкультурно-оздоровчі споруди.**

The analysis of the regulatory frameworks town planning Ukraine, England and the U.S. held their comparative characteristics.

Key words: city, sports facilities, sports and recreation facilities.

Постановка проблеми

Сучасний стан спортивних споруд і майданчиків в Україні далеко не найкращий, обладнання практично не оновлюється, немає чіткого спрямування на покращення ще радянської нормативної бази, відсутнє планування нових вимог і стандартів на наступні роки.

Аналіз основних досліджень

Цю тематику дотично досліджували такі відомі радянські науковці, як: Л.В. Арістова, Г.І. Бикова, А.П. Голубінський, Ю.Г. Жура, нині вона не опрацьовується в нашій країні. Тому було проаналізовано закордонні нормативні бази і рекомендації.

Мета статті – проаналізувати чинні норми і рекомендації з розташування відкритих спортивних споруд в Україні і за кордоном, а також провести порівняльну характеристику.

Обговорення проблеми

Спортивні й фізкультурно-оздоровчі споруди завжди були потрібними для нормального життєвого циклу жителів міста. Позитивний вплив фізичних занять на емоційний і фізичний стан людини – загальновідомий факт. Тому велика кількість таких споруд у місті позитивно впливає на спосіб життя населення міста. Що таке спортивні споруди – загальновідомо, проте фізкультурно-оздоровчі споруди – доволі розпливчате поняття, хоча нормативна база формує його досить чітко. *Фізкультурно-оздоровчі споруди* – споруди, призначені для загальнофізичної підготовки та активного відпочинку населення різних вікових груп [1, с. 78]. Якщо провести аналогії з закордонним досвідом, можна використати терміни: рекреаційні або відпочинкові об’єкти, простори.

В нашій країні кількість спортивних споруд у містах регулюється містобудівельними нормами, саме в них прописана розрахункова кількість м² на одного жителя і радіуси їх обслуговування. За кордоном ситуація достатньо схожа, існують загальні рекомендації і кожне місто застосовує ці дані.

В Україні основним нормативним документом, що регулює забудову міст, сільських поселень, є ДБН 360-92 **[2]. Основним показником, що стосується тематики статті, є розрахункова площа на 1000 людей, яка відповідає 0,7–0,9 га (0,6 – для найбільших міст) площі спортивних споруд [2, с. 44]. «При

проектуванні житлової забудови варто передбачати розміщення майданчику для занять фізкультурою площею, не меншою, ніж 0,2 м² на 1 людину, відповідно 200 м² на 1000 людей. До складу громадського центру обслуговування слід включати також споруди фізкультурно-оздоровчого призначення з розрахунку на 1000 працівників: відкритих площинних спортивних споруд – 200 м² [2, с. 12–13].

За кордоном прийнято постійно оновлювати і покращувати ці нормативи, періодично відбуваються обговорення проблематики і можливих варіантів вирішень. Залучаються кошти і в результаті покращується комфорт середовища, в якому проживають люди.

Для порівняння один з основних стандартів у Сполученому Королівстві Великої Британії – це так званий стандарт «6 акрів» для відкритих спортивних і рекреаційних просторів. Організація, яка регулює забезпечення і влаштування ігрових і спортивних майданчиків у Великобританії (NPFA), затвердила стандарт, згідно з яким мінімальна площа відкритих ігрових просторів на 1000 жителів міста становить 6 акрів (2,4 га). В документі сказано, що відкритий ігровий простір – це не те саме, що і громадський відкритий простір, він повинен бути безпечним і доступним для широкого загалу. Він може бути різних розмірів і наповнений різними функціями: спорт, активний відпочинок, дитячі ігри. Цей стандарт ділиться на дві групи: відкритий простір для спорту 1,6 га (4 акри, або 16000 м²) та ігровий простір для дітей 0,8 га (2 акри, або 8000 м²) [3].

Спортивний простір розрахований передусім на старшу вікову групу і на молодь, ігровий призначений для дітей. Після недавнього перегляду стандартів NPFA стверджує, що її рекомендовані площі для "відкритого ігрового простору" виправдані. Крім того, організація заявляє, що ці мінімальні стандарти повинні бути перевищені за будь-якої можливості. Ці стандарти повинні застосовуватись всіма місцевими органами влади на всій території Сполученого Королівства.

Згідно з цим документом певні об'єкти не належать до "відкритого ігрового простору", хоча NPFA визнає, що існують обставини, коли деякі з них можуть бути внесені у загальний рекреаційний перелік об'єктів для громадян. Проте їх не розглядають як заміну елементів NPFA стандарту:

1. Відкриті спортивні споруди, не доступні для громадського користування, такі як професійні спортивні стадіони.
2. Землі у власності Королеви, можливий варіант згоди за договором для громадського користування.
3. Паркові зони, ліс, берег моря, природоохоронні території, наділи, декоративні сади і парки (за винятком чітко визначених районів у їх межах для спорту, ігор, практики та ігри).
4. Гольф-об'єкти.
5. Водні простори, що використовують для відпочинку, крім випадків, коли цей простір утворює інтерактивні відкриті ігрові майданчики.
6. Спортивні зали і розважальні центри.
7. Торговельні комплекси розваг та тематичні парки, й автостоянки для нерекреаційного використання [4].
8. Шкільні ігрові майданчики, а саме шкільні майданчики, щодо яких не підписана угода про подвійне використання території, отже, вони недоступні для широкої публіки.
9. Закритий спорт і відпочинок, тобто всі закриті спортивні та відпочинкові об'єкти [3].

Стандарт NPFA повинен бути забезпечений виділенням землі для спортивних споруд і дитячих ігор у порядку, встановленому нижче:

- легкоатлетичні треки, навчальні майданчики у власності місцевих рад;
- приватні, комерційні сектори, які обслуговують потреби свого персоналу і громадськості.

Примітка: в межах стандарту розраховано 1,2 га конкретно для спортивних майданчиків.

Згідно зі стандартом поняття "спорт на відкритому повітрі" стосується всіх спортивних майданчиків та інших видів відпочинку на відкритому повітрі, таких як боулінг, гольф, тенісних кортів, доступних для громадського користування. Воно також охоплює приватні спортивні споруди, які обслуговують рекреаційні потреби своїх членів і громадськості.

Цей стандарт також містить метод розрахунку площі для забезпечення міста спортивними спорудами, розраховується він відповідно до стандарту, що відповідає регіональній політиці PPS 8. Для прикладу в джерелі наведено розрахунок NPFA стандарту у певному місті Duncairn Ward з населенням 4007 жителів. Відповідно загальну площу відкритих спортивних майданчиків розраховують так:

1. $4007 / 1000 \times 1,6 = 6.41\text{га}$.
2. Фактичні території = 16.12га відповідно $16.12 - 6.41 = 9.72\text{га}$.
3. Дитячий ігровий простір, відповідно $4007 / 1000) \times 0,8 = 3.21\text{га}$.
4. Фактичні території $0.44\text{га} = 0,44 - 3,21 = - 2.77\text{га}$.

Отже, у місті є надлишок у 9,72 га відкритих спортивних споруд і дефіцит у 2,77 га ігрового простору для дітей.

Для порівняння наведемо також приклад стандартів США за 1965 р. У межах містобудівного стандарту існує загальна згода серед містобудівників і управлінь, які безпосередньо відповідають за рекреацію і відпочинок населення, що від 30 до 50 відсотків від загальної площі парку і зон відпочинку має бути виділено для активного відпочинку. На основі рекомендованого стандарту запропоновано один акр на 100 ос. населення, а також від 25 до 50 відсотків від загальної площі виділяти для використання околиць міста, а спільно використовують загальноміські або регіональні парки. Порівнюючи відпочинкові стандарти, треба врахувати, що стандарти, запропоновані National Recreation Association є, ймовірно, найпридатнішими в малих містах, а не в більш густонаселених міських центрах. Як показано в зразках, наведені в таблиці опубліковані стандарти для муніципального відпочинку варіювалися від чотирьох акрів на 1000 населення до десяти акрів, запропонованих NRA[5].

Показники площ спортивних і дитячих майданчиків у парках на прикладі міст США

Стандарти на 1000 жителів, га				
Тип діяльності	N.R.A.	Seattle, Washington	Royal Oak, Michigan	Detroit, Michigan
Дитячі майданчики	0.51	0.51	0,64	0,2
Спортивні майданчики	0.51	0.51	0,53	0,41

Аналізуючи таблицю, можна зауважити, що усереднені показники забезпечення спортивними майданчиками парків у містах США практично відповідають нашим сучасним нормативам забезпечення міст, а не парків, що також входять до їх складу.

Не менш важливим під час проектування спортивних споруд є радіуси їх обслуговування. Для прикладу наводимо показники стандарту NPFA[6, с. 6], згідно з яким:

- Спортивні майданчики повинні бути доступні в радіусі 1,2 км від всіх житлових будинків у великих житлових районах.
- Для легкої атлетики – один синтетичний трек з освітленням на 250 000 ос., що проживають в межах 30 хв часу їзди (45 хв у сільській місцевості).
- Тенісні корти в межах 20 хв часу у дорозі (ходьби в міських районах, автомобілем в сільській місцевості).
- Bowls (різновид боулінгу на відкритому повітрі) – один майданчик у межах 20 хв часу у дорозі (пішки в міських районах, машиною в сільській місцевості).

Для порівняння наведемо радіуси обслуговування нормативної бази України:

- Приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять та дозвілля повинні бути в радіусі 500 м.
- Фізкультурно-спортивні центри житлових районів повинні бути в радіусі 1500 м.

– Доступність фізкультурно-спортивних споруд міського значення не повинна перевищувати 30 хв [2, с.123].

Як бачимо, досить близькі показники вітчизняної і закордонної нормативної бази, проте українські все ж таки більші.

Висновки

Наведені вище результати аналізу демонструють істотні відмінності між вітчизняною нормативною базою і закордонною. Основною проблемою можна вважати невідповідність сучасним світовим тенденціям і вимогам, моральну застарілість наповнення спортивних споруд і його кількості. Основна відмінність у забезпеченості населення спортивними спорудами, показники України порівняно з Великобританією менші практично вдвічі. Радіуси обслуговування в нашій країні також більші, це безпосередньо впливає на комфорт проживання населення.

1. ДБН В.2.2-13-2003 Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди [Текст]. – 2003. – 105 с.
2. ДБН 360-92** Планування і забудова міських і сільських поселень. – 137 с.
3. Мінімальні стандарти для відкритого простору [Електронний ресурс]: розділ шостий сучасних стандартів для відкритого простору Великобританії і Шотландії // Стандарти. – 2005. – Режим доступу: <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2005/07/18104215/42356>.
4. Відкритий простір, спорт і відкрита рекреація [Електронний ресурс]: Резюме Національної асоціації ігрових полів, мінімальні стандарти для відкритих ігрових просторів // Стандарти. – Режим доступу: http://www.planningni.gov.uk/index/policy/policy_publications/planning_statements/pps08/pps08_annexes/pps08_annex_b.htm.
5. Американська асоціація планування [Електронний ресурс]: Офіційна американська спільнота планувальників. – Режим доступу: <https://www.planning.org/pas/at60/report194.htm?print=true>
6. Планування і дизайн для відкритих ігрових просторів [Електронний ресурс] стандарт. – Режим доступу: <http://www.medway.gov.uk/pdf/Planning-and-Design-for-Outdoor-Sport-and-Play-2008.pdf>